

Raad voor de
rechtspraak

Minister van Buitenlandse Zaken
Dhr. drs. C.C.J. Veldkamp
Postbus 20061
2500 ES Den Haag

Afdeling strategie

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

www.rechtspraak.nl

datum 6 februari 2025
e-mail wetgeving.rvdr@rechtspraak.nl
cc staatssecretaris Rechtsbescherming
bijlage(n) 1
onderwerp Advies concept Wet Internationaal
Verantwoord Ondernemen

Geachte heer Veldkamp,

Bij brief van 18 november 2024, verzocht u de Raad voor de rechtspraak (hierna: de ‘Raad’) advies uit te brengen inzake het concept wetsvoorstel Wet Internationaal Verantwoord Ondernemen (hierna: het ‘Wetsvoorstel’).

Op 8 maart 2023 bracht de Raad reeds een advies uit over het initiatiefwetsvoorstel Wet verantwoord en duurzaam internationaal ondernemen, dat inhoudelijk vergelijkbare materie bestrijkt als onderhavig Wetsvoorstel.¹

HET WETSVOORSTEL

- Dit wetsvoorstel strekt tot implementatie van de Richtlijn (EU) 2024/1760 inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid (hierna: de ‘richtlijn’). Het doel van de richtlijn is om ervoor te zorgen dat grote ondernemingen die actief zijn op de Europese interne markt, feitelijke of potentiële nadelige gevolgen op de mensenrechten en het milieu in hun waardeketens zoveel mogelijk voorkomen, beperken of beëindigen. Daarnaast worden ondernemingen verplicht om een klimaattransitieplan voor de beperking van klimaatverandering vast te stellen, te publiceren, uit te voeren en te actualiseren. De verplichtingen onder de richtlijn zijn hetzelfde voor Europese ondernemingen als voor niet-Europese ondernemingen. De richtlijn draagt bij aan een gelijk speelveld binnen Europa.
- In het Wetsvoorstel is onder meer opgenomen dat grote ondernemingen rekening moeten houden met mensenrechten en het milieu. Daarbij dienen ze een aantal zorgvuldigheidsverplichtingen in acht te nemen. Daarnaast bevat het Wetsvoorstel een verplichting voor deze ondernemingen om een klimaattransitieplan vast te stellen en zich in te spannen om dit naar beste vermogen uit te voeren.
- De Autoriteit Consument en Markt (hierna: de ‘ACM’) is de aangewezen autoriteit voor het toezicht op de naleving van de voorschriften gesteld bij of krachtens artikel 1.2.4, hoofdstuk 2

¹ [2023/11 Advies initiatiefwetsvoorstel Wet verantwoord en duurzaam internationaal ondernemen](#).

Raad voor de
rechtspraak

datum 6 februari 2025
pagina 2 van 5

en hoofdstuk 3, met uitzondering van artikel 3.3 van het Wetsvoorstel. In geval van overtreding van deze voorschriften kan zij onder meer een last onder dwangsom en een bestuurlijke boete opleggen.

- Tegen de handhavingsbesluiten die de ACM zal nemen ter uitvoering van het Wetsvoorstel staat bezwaar en beroep open. Uit artikel 5.2 van het Wetsvoorstel volgt dat beroepen tegen besluiten van de ACM worden geconcentreerd bij de rechtbank Rotterdam en hoger beroepen bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven.

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.²

ADVIES

Het advies bestaat uit twee onderdelen: algemene opmerkingen (I) en een meer algemene bespreking van het Wetsvoorstel (II).

I. Algemene opmerkingen

Open normen

In artikel 4, tweede lid, van de richtlijn staat dat niettegenstaande lid 1 deze richtlijn de lidstaten niet belet om in hun recht strengere bepalingen op te nemen die afwijken van die van andere bepalingen dan artikel 8, leden 1 en 2, artikel 10, lid 1, en artikel 11, lid 1, of bepalingen die specifiek zijn wat de doelstelling of het betrokken gebied betreft, teneinde een ander niveau van bescherming van mensen-, arbeids- en sociale rechten, het milieu of het klimaat te bereiken.

De wetgever heeft in de Memorie van Toelichting (hierna: de 'MvT'; par. 3.3, p. 24 e.v.) over de normstelling in de richtlijn onder meer het volgende opgemerkt: '[...] In de richtlijn gepaste zorgvuldigheid en duurzaamheid zijn diverse open normen opgenomen [...].

[...] Vanwege het belang van een gelijk speelveld voor Nederlandse ondernemingen en zoveel mogelijk harmonisatie in verschillende lidstaten, wordt voorgesteld om - vooruitlopend op de richtsnoeren van de Europese Commissie - nog niet op nationaal niveau tot nadere invulling van de gepaste zorgvuldigheidsnormen over te gaan. Het kabinet maakt zich wel sterk voor spoedige opstelling van die richtsnoeren.

Daarnaast wordt de mogelijkheid open gelaten om de normen op een later moment bij algemene maatregel van bestuur of ministeriële regeling nader te verduidelijken, mocht dat nodig blijken (zie artikel 2.1.6 en artikel 3.5 van het wetsvoorstel). [...]

² De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklust van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechterlijke zaken zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

Raad voor de
rechtspraak

datum 6 februari 2025
pagina 3 van 5

De Raad merkt op dat artikel 4, tweede lid, van de richtlijn aan de lidstaten ruimte biedt voor het stellen van strengere of preciezere normen dan die volgen uit de richtlijn. In het wetsvoorstel is daar evenwel nauwelijks gebruik van gemaakt en is net als in de richtlijn sprake van een open normstelling, behalve dan dat een grondslag is opgenomen voor nadere regelgeving in een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële regeling.

De Raad verwacht dat de open normen in het Wetsvoorstel het toezicht en de handhaving door de ACM zullen bemoeilijken. Dit geldt des te meer bij het opleggen van eventuele bestuurlijke boetes, gelet op het vereiste dat strafbepalingen duidelijk en begrijpelijk omschreven moeten zijn (lex certa-beginsel).

Daarnaast voorziet de Raad dat een en ander zal leiden tot extra vragen om uitleg voor de bestuursrechter en daarmee een toename van de complexiteit en bewerkelijkheid van de (hoger) beroepen. Juist waar het gaat om het niveau van bescherming van mensen-, arbeids- en sociale rechten, het milieu of het klimaat, ligt het primaat voor een heldere inkadering bij de wetgever.

De Raad adviseert om hieraan in de MvT nader aandacht te besteden.

II. Het Wetsvoorstel

De implementatie van artikel 29 lid 3 onder a van de richtlijn in het Wetsvoorstel

Artikel 4.2.2.1 lid 1 van het Wetsvoorstel luidt als volgt:

‘In afwijking van artikel 310, eerste, tweede en derde lid, van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW), verjaart een rechtsvordering tot vergoeding van schade als gevolg van het opzettelijk of uit onachtzaamheid overtreden van paragraaf 2.2.3 en de artikelen 2.2.4.1 tot en met 2.2.4.3 door verloop van vijf jaren na aanvang van de dag, volgende op die waarop de overtreding is stopgezet en de benadeelde zowel met de schade als met de daarvoor aansprakelijke overtreder bekend is geworden.’

Artikel 4.2.2.1 lid 1 van het Wetsvoorstel implementeert artikel 29 lid 3 onder a van de richtlijn. De Raad meent dat de richtlijn hiermee op dit punt adequaat wordt geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. Echter, de MvT behoeft aanpassing. De Raad licht dit als volgt toe.

De MvT stelt dat artikel 3:310 lid 1 BW – waarbij artikel 4.2.2.1 lid 1 van het Wetsvoorstel wil aanknopen – voor aanvang van de verjaringstermijn geen bekendheid eist met ‘het feit dat het gedrag een inbreuk vormt’, anders dan artikel 29 lid 3 onder a (i) van de richtlijn. Het voor aanvang van de verjaringstermijn stellen van een eis *minder* dan de richtlijn, is weliswaar aan te merken als ‘soepeler’ dan de richtlijn, zij het soepeler in het *nadeel* van de benadeelde. Immers: minder eisen voor aanvang van de verjaringstermijn betekent dat de verjaring eerder kan aanvangen. In deze benadering zou de implementatie voor de benadeelde dus restrictiever c.q. ongunstiger zijn dan de richtlijn zelf, en dat kan niet de bedoeling zijn.

Het komt de Raad voor dat het vereiste van de richtlijn dat de eiser ‘*weet heeft, of redelijkerwijs geacht kan worden weet te hebben, van het gedrag en het feit dat het een inbreuk vormt*’ genoegzaam is geïmplementeerd in het bekendheidscriterium van artikel 3:310 lid 1 BW, waarbij artikel 4.2.2.1 lid 1

datum 6 februari 2025
pagina 4 van 5

van het Wetsvoorstel wil aanknopen, zoals dat wordt uitgelegd door de Hoge Raad, te weten dat de benadeelde *‘voldoende zekerheid – die niet een absolute zekerheid behoeft te zijn – heeft verkregen dat de schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon*. Uit een arrest van de Hoge Raad van 12 januari 2024³ kan worden afgeleid dat de hier bedoelde bekendheid niet alleen voldoende maar ook noodzakelijke voorwaarde is voor aanvang van de verjaringstermijn.

De (vaste) rechtspraak van de Hoge Raad⁴ dat voor aanvang van de verjaringstermijn niet – in het algemeen⁵ – is vereist dat de benadeelde daadwerkelijk bekend is met ‘de juridische beoordeling van de feiten en omstandigheden waaruit voor hem de schade voortvloeit’, doet aan het voorgaande niet af; het komt de Raad niet aannemelijk voor dat de richtlijn die eis (impliciet) wel stelt.

De Raad concludeert dat de MvT op dit onderdeel om aanpassing vraagt. Niet de veronderstelde afwezigheid van de eis dat de benadeelde ermee bekend is dat het gedrag een inbreuk vormt rechtvaardigt het bekendheidscriterium van het conceptwetsvoorstel, maar juist de omstandigheid dat die eis geacht kan worden in dat criterium te zijn inbegrepen.

Rechtsbescherming

Voor de beoordeling van de keuze om bestuursrechtelijke beroepszaken bij de rechtbank Rotterdam te concentreren, zoekt de Raad aansluiting bij haar Toetsingskader wettelijke concentratie dat is vastgesteld op 21 september 2011.⁶ Hieruit volgt dat concentratie in dit geval mogelijk is als er specifieke deskundigheid is vereist voor de behandeling van de beroepszaken en het gaat om een beperkt aantal zaken per jaar.

Wat betreft de eis van specifieke deskundigheid voor de behandeling van beroepen tegen besluiten van de ACM, is de Raad van mening dat hieraan is voldaan. In de MvT (p.34) is onder meer het volgende aangegeven: ‘[...] De regering heeft gekozen voor concentratie van het beroep bij de rechtbank Rotterdam, omdat dit ook is geregeld voor andere besluiten van de ACM. Daarnaast is hiervoor gekozen, omdat de IMVO-praktijk, zowel in Nederland als in omringende landen, tot nog toe laat zien dat er niet veel rechtszaken worden gevoerd. Maar als ze worden gevoerd, zijn het vaak wel complexe zaken. Volgens het Toetsingskader voor concentratie van rechtspraak van de Raad voor de rechtspraak kan het in dat geval gunstig zijn om het beroep te concentreren bij één rechtbank. Die rechtbank kan dan – ondanks de beperkte hoeveelheid zaken – toch voldoende kennis opbouwen om die zaken goed en voortvarend te kunnen behandelen. [...]’

In het wetgevingsadvies betreffende het initiatiefwetsvoorstel Wvedio heeft de Raad aangegeven dat hij verwacht dat de zaken inhoudelijk complexer zullen zijn dan een gemiddelde zaak, maar in aantal beperkt zullen zijn. Gezien de expertise van de rechtbank Rotterdam met vergelijkbare regelgeving, is concentratie bij deze rechtbank volgens de Raad in dit geval op zijn plaats.

WERKLAST

³ Zie de vorige voetnoot.

⁴ HR 26 november 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR1739 en ook het hiervoor al aangehaalde HR 9 juli 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM1688.

⁵ De Hoge Raad heeft het ontbreken van die eis gerelativeerd in zijn arresten van 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1603 en 12 januari 2024, ECLI:NL:HR:2024:18.

⁶ <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/toetsingskader-wettelijke-concentratie.pdf>.

datum 6 februari 2025
pagina 5 van 5

Het Wetsvoorstel leidt naar verwachting niet tot substantiële werklastgevolgen voor de Rechtspraak.

CONCLUSIE

De Raad voor de rechtspraak onderkent het belang van het Wetsvoorstel. De Raad heeft geen zwaarwegende bezwaren tegen het Wetsvoorstel, maar geeft u in overweging om het Wetsvoorstel op de in dit advies genoemde onderdelen aan te passen.

TOT SLOT

Indien na het uitbrengen van dit advies het Wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het Wetsvoorstel, stelt de Raad er prijs op als hij geïnformeerd wordt over de indiening van het Wetsvoorstel bij de Tweede en de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wetstekst in het *Staatsblad*. Ook eventuele nadere regelgeving volgens op dit Wetsvoorstel met gevolgen voor de rechtspleging valt binnen het adviesrecht van de Raad. Voor zover van toepassing, ontvangt de Raad graag een adviesaanvraag voor deze nadere regelgeving.

Hoogachtend,

mr. H.C. Naves
Voorzitter Raad voor de rechtspraak